

Tekniskt underlag Landsbygdsprogram 2014 – 2020

Hela Sverige ska leva har lämnats möjlighet att yttra sig över Tekniskt underlag Landsbygdsprogram 2014 – 2020 (TULPAN-rapporten) och lämnar följande synpunkter.

Landsbygdspolitiken 2014-20

Vår uppfattning är att landsbygdspolitiken 2014-2020 ska

- innebära ett stort steg mot en allmän landsbygdspolitik som inte bara ska innefatta jordbruk. Småföretagande, energi, miljö, service, lokal infrastruktur (till exempel bredband) och bygders attraktivitet ska ges rejält med utrymme. Dessa för oss så viktiga områden föreslås i underlaget samlas i ett fåtal åtgärder. Det är positivt så till vida att någon onödig inlåsning av medel inte sker. Vi ser det också som angeläget att åtgärderna ska innefatta unga, invandrare och andra så kallat resurssvaga grupper. De ska prioriteras och göras delaktiga i programmering och genomförande.
- ge en tydlig kursändring mot ett hållbart samhälle, bland annat genom projektstöd till lokalt omställningsarbete för hållbara bygder. Landsbygdens möjligheter att producera mat, energi och andra livsförnödenheter är avgörande för ett hållbart och livskraftigt samhälle. Insatser för energi och klimat ska omfatta också åtgärder och aktörer utanför jordbruket.
- styra resurserna till de bygder som bäst behöver stöd, det vill säga skogs- och fjällbygder och skärgårdar. Gleshet, avfolkning och arbetslöshet ska väga tungt vid fördelningen. Gårdstödet ska jämnas ut helt.
- ge ett enklare regelverk med goda möjligheter att finansiera små utvecklingsprojekt. Enkla startstöd till nya initiativ och innovativa idéer ska prioriteras. Checkar, klumpsummor, förskott, ideell finansiering, snabb handläggning och stickprov är viktiga element. Det ger särskilt resurssvaga projektägare större trygghet och mindre problem med likviditeten. Vi ser mycket positivt på förslagen till förenklingar. Handläggningstiderna måste förkortas avsevärt. Landsbygdsprogrammet ska kunna genomföras så att den offentliga medfinansieringen kan slopas eller åtminstone reduceras till ett minimum. Många projekt faller på kravet på offentlig medfinansiering.
- möjliggöra en radikalt förbättrad coachning, rådgivning och utbildning också utanför jordbruket för lokala utvecklingsgrupper och för kvinnor, unga och invandrare som erfarenhetsmässigt har svårt att ta del av resurserna, Även handläggarna behöver utbildas för att kunna anlägga ett helhetsperspektiv.
- riktas mot processer och strukturbyggande som komplement till de mer kortsiktiga stöden. Detta för att systematiskt stärka de nuvarande 5 000 lokala utvecklingsgrupperna, demokratiskt, socialt och ekonomiskt, som den första samhällsnivån i samspel med sina kommuner. Det här måste prioriteras högt i den nationella tillämpningen. Också andra

grupper, föreningar och företag växer fram och bygger nya strukturer. Exempel är omställningsgrupper, fiberföreningar, vindkooperativ, bygdebolag och bymackar.

- innebära en samordning mellan politikområden av betydelse för lokal utveckling. Det lilla och lokala riskerar – som vanligt - att falla mellan de olika fondernas program och skyfflas runt likt Svarte Petter. De möjligheter som öppnas exempelvis för Leader måste utnyttjas.
- innebära att alla Sveriges geografiska områden som på något sätt kan kopplas samman med landsbygdsutveckling ska kunna arbeta med Leader som metod. Varje geografiskt område ska formas av de lokala aktörerna och det ska vara de lokala förutsättningarna som avgör innehåll och prioriteringar i utvecklingsstrategierna.

Kompletterande kommentarer om underlaget till program

Förslaget innehåller många insiktsfulla skrivningar och förslag som innebär förbättringar jämfört med nuvarande program. Det gäller för jordbruket och miljön och också för mer allmän lokal utveckling, inbegripet småföretagande, infrastruktur och service.

Men... såvitt vi kan se blir ändå resultatet en minskad satsning utanför jordbruket och miljön – och bredband som ges särskilt och berättigat utrymme. Leader förutsätts klara ”lokalt ledd utveckling” och det med ekonomiska resurser som Jordbruksverket och Skogsstyrelsen själva befarar kan komma att minska.

Småföretagandet allmänt lyfts fram och det är bra. Det får emellertid inte ske på bekostnad av lokalt projektstöd. Exempel är turistiska projekt som förutsätts hanteras inom den sammanslagna åtgärden Service, infrastruktur och attraktivt landskap – utan ökning av de ekonomiska resurserna. Särskilt de lokala projekt som är för stora för Leader kommer att bli svåra att finansiera. Även Byutveckling, som halvtidsutvärderarna av det nuvarande programmet ansåg borde ges mer medel, ingår i denna åtgärd. Byutvecklingen har misshandlats innevarande period och vi ser risk för styvmoderlig hantering också den kommande.

Vi befarar att förslaget sammantaget innebär minskade resurser till de glest bebodda bygderna i landet och detta trots vissa delförslag i rätt riktning för både jordbruket och Leader. Den snabba uttunningen av jordbruk, service och folk i norra Inlandet måste mötas med nya okonventionella och strukturella grepp. Det kräver ekonomiska resurser!

Med den föreslagna inriktningen och uppläggningsen av Landsbygdsprogrammet är det uppenbart att kompletterande resurser krävs från andra program och fonder för att skapa starka och attraktiva bygder. Vi ser det som absolut nödvändigt att Leader kan använda resurser från inte bara jordbruks- och fiskefonderna utan också den regionala och den sociala fonden. Det är självklart att Sverige ska utnyttja de möjligheter till multifondlösningar som nu öppnas i den nya perioden.

Förslagen om Leader tycker vi är väl utformade och förankrade. Vi ser exempelvis positivt på att samverkansprojekt och vissa företagsstöd kan hanteras av Leader. Den föreslagna avlastningen av en del av de administrativa bördorna är angelägen. Det ger möjlighet att jobba mer med mobilisering och coaching. Leader kommer emellertid ändå inte att klara den uppgiften fullt ut. Landsbygdsprogrammet måste därför ge goda möjligheter för andra aktörer att hjälpa till i detta grundläggande utvecklingsarbete. Vi är allt mer övertygade om att våra länsbygderåd här har en viktig roll.

Vi ställer med viss tvekan upp på tvånivålösningen för Leader (alternativ C) med den centralisering av delar av verksamheten som det onekligen innebär. Utgångspunkten ska vara ett ömsesidigt förtroende och att den centrala tillsynen förenklas och baseras på tillit till den lokala kompetensen. Leader-anpassade handläggarssystem med stickprovskontroller och liknande förenklingar måste utvecklas. Det är nödvändigt att Leader-kontoren blir mer av lokala utvecklingskontor och motorer för den omgivande landsbygden.

Vi kan också tänka oss en annan lösning under förutsättning att Leader ges goda förutsättningar att arbeta fondövergripande. Den skulle innebära att Leader samordnas med hanteringen av strukturfonderna i storregioner, det vill säga ungefär som alternativ B.

Vi bifogar vårt tidigare yttrande över EU-kommissionens förslag till Landsbygdsprogram 2014-20. Det ger en fylligare bild av vår syn på landsbygdspolitiken och programmet nästa period.

Med vänlig hälsning

Inez Abrahamzon

ordförande

Kenneth Nilshem

ordförande

Staffan Bond

verksamhetschef